

ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับคดีทรัพย์สินจำนอง¹

ภุรินทร์ วัฒนพันธุ์²

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบังคับคดีทรัพย์สินจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา ความหมาย แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับจำนอง

ในการดำเนินการบังคับตามสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับจำนองยังมีประเด็นปัญหาและความไม่สอดคล้องกันในเรื่องของระยะเวลาที่เจ้าหนี้ผู้รับจำนองจะสามารถใช้สิทธิของตนได้ ทั้งจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะจำนอง และบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เกี่ยวกับการบังคับคดี กล่าวคือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้กำหนดระยะเวลาในการใช้สิทธิฟ้องบังคับจำนองไว้ ซึ่งตามมาตรา 745 ได้กำหนดให้เจ้าหนี้ผู้รับจำนองจะบังคับจำนองแม้เมื่อหนี้ที่ประกันนั้นขาดอายุความแล้วก็ได้ แต่จะบังคับเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระในการจำนองเกินกว่าห้าปีไม่ได้เท่านั้น แต่เมื่อต่อมาเจ้าหนี้ผู้รับจำนองได้ฟ้องบังคับจำนองเป็นคดีต่อศาล และศาลได้พิพากษาให้เจ้าหนี้ผู้รับจำนองเป็นฝ่ายชนะคดีเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้วนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 ว่าด้วยการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง มาตรา 274 วรรคหนึ่ง กลับได้กำหนดระยะเวลาในการใช้สิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไว้ว่า ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีหรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้ (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีหรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้มีการบังคับคดีโดยวิธียึดทรัพย์สิน อาศัยสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นตามบทบัญญัติแห่งภาคนี้ภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่ง ประกอบกับได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ วินิจฉัยในทำนองว่า เมื่อคดีเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลแล้ว กระบวนพิจารณาก็ต้องบังคับตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยหากเจ้าหนี้ผู้รับจำนองซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนดระยะเวลาสิบปี ก็จะขอให้บังคับคดียึดทรัพย์จำนองออกขายทอดตลาดไม่ได้อีกต่อไป อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินจำนองยังคงอยู่และเจ้าหนี้ผู้รับจำนองสามารถใช้ยื่นต่อลูกหนี้ผู้จำนอง หรือต่อบุคคลภายนอกที่รับโอนทรัพย์สินจำนองต่อไปได้ ซึ่งจากคำวินิจฉัยดังกล่าวจึงทำให้เกิด

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับคดีทรัพย์สินจำนอง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริ และรองศาสตราจารย์ สุทินี รัตนวราห

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปัญหาต่อมาว่า หากเจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างมองไม่อาจดำเนินการบังคับคดีได้แล้ว จะส่งผลกระทบต่ออย่างไรต่อบุคคลผู้ได้รับ โอนสิทธิเรียกร้องหรือผู้รับช่วงสิทธิในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษา หากเป็นกรณีที่มีการโอนสิทธิเรียกร้องหรือรับช่วงสิทธิในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาบังคับคดีไปแล้ว ย่อมส่งผลให้ผู้รับ โอนสิทธิเรียกร้องหรือผู้รับช่วงสิทธิในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาก็ย่อมไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้เช่นเดียวกัน ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของการ โอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ตามคำพิพากษาที่ประสงค์ให้บุคคลทั่วไปก็สามารถที่จะซื้อขายโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ตามคำพิพากษาได้ ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางธุรกิจโดยบุคคลผู้รับ โอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ตามคำพิพากษาย่อมประสงค์ที่จะสามารถดำเนินการบังคับคดีต่อไป ซึ่งเป็นหลักการที่ได้มีการบัญญัติขึ้นมาใหม่ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาเกี่ยวกับการบังคับคดีทรัพย์สินจ้างจากข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันดังกล่าวมาแล้วนั้น ทำให้เห็นถึงประเด็นปัญหาที่ควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้าอยู่หลายประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการฟ้องบังคับจ้าง กล่าวคือ ในการฟ้องร้องบังคับจ้างนั้น บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้มีข้อจำกัดในเรื่องของอายุความในการฟ้องร้องบังคับจ้างบัญญัติไว้แต่อย่างใด แม้หนี้ประธานจะขาดอายุความไปแล้วก็ตาม เจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างก็ยังมีสิทธิฟ้องร้องเพื่อบังคับจ้างต่อไปได้ อีกทั้งแม้ว่าหนี้ประธานจะขาดอายุความแล้ว หนี้ตามสัญญาจ้างก็ไม่ระงับสิ้นไป แม้จะผ่านพ้นกำหนดระยะเวลาชำระหนี้มานานเพียงใดเจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างก็ยังสามารถฟ้องบังคับจ้างได้โดยไม่มีบทบัญญัติในเรื่องข้อจำกัดระยะเวลาในการใช้สิทธิมาตัดสิทธิเจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างแต่อย่างใด การที่เจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างสามารถฟ้องร้องบังคับจ้างเมื่อใดก็ได้ นั่น ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวลูกหนี้ซึ่งอาจจะเป็นลูกหนี้ที่จ้างทรัพย์สินของตน หรือบุคคลภายนอกซึ่งจ้างทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้อันบุคคลอื่นจะต้องชำระ โดยการที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะจ้างได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างสามารถใช้สิทธิบังคับจ้างได้โดยไม่ตกอยู่ภายใต้ข้อจำกัดเกี่ยวกับอายุความนั้น กรณีดังกล่าวจึงทำให้เจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างไม่ขวนขวายที่จะบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ เนื่องจากเห็นว่าตนนั้นมีสิทธิที่จะบังคับจ้างเมื่อใดก็ได้ อีกทั้งหากยังคงกำหนดให้การจ้างไม่มีกำหนดอายุความต่อไป จะเป็นการยากที่จะนำพยานหลักฐานต่าง ๆ มาสืบเพื่อพิสูจน์ถึงการจ้างนี้ได้ ทั้งยังเป็นการเอาเปรียบผู้จ้างให้ต้องแบกรับภาระหนี้จ้างไปอย่างไม่มีกำหนดระยะเวลาที่จะหลุดพ้นจากภาระหนี้ดังกล่าว

ประการที่สอง ปัญหาความไม่สอดคล้องกันของอายุความจ้างกับกำหนดระยะเวลาบังคับคดี กล่าวคือ เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะจ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/27 ได้กำหนดให้ผู้รับจ้างยังคงมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จ้างได้ แม้ว่าสิทธิเรียกร้องส่วนที่เป็นประธานจะขาดอายุความแล้วก็ตาม เพียงแต่จะใช้สิทธินั้นบังคับให้ชำระดอกเบี้ยที่ค้างย้อนหลังเกินห้าปีขึ้นไปไม่ได้เท่านั้น ประกอบกับมาตรา 745 ก็ให้สิทธิแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างที่จะฟ้องบังคับจ้างได้แม้หนี้ที่ประกันนั้นขาดอายุความแล้วก็ได้ อันแสดงให้เห็นว่าการจ้างนั้นก่อให้เกิดสิทธิพิเศษ

แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างเอง แต่ทั้งนี้หากต่อมาภายหลังจากเจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างเองได้ฟ้องบังคับจ้างเองต่อศาลแล้ว จนศาลได้มีคำพิพากษาให้เจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างเองเป็นฝ่ายชนะคดีจนเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 274 ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างเองซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษากลับต้องร้องขอให้มีการบังคับคดีภายในกำหนดระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ประกอบกับล่าสุดได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่³ ได้วินิจฉัยในทำนองว่า เมื่อคดีเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลแล้ว กระบวนพิจารณาก็ต้องบังคับตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง หากเจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างเองซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่ดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนดระยะเวลาสิบปี ก็จะขอให้บังคับคดียึดทรัพย์จ้างเองออกขายทอดตลาดไม่ได้อีกต่อไป อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินจ้างเองยังคงอยู่และเจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างเองสามารถใช้ยื่นต่อลูกหนี้ผู้จ้างเอง หรือต่อบุคคลภายนอกที่รับโอนทรัพย์สินจ้างเองต่อไปได้ จากคำวินิจฉัยดังกล่าวส่งผลให้ผู้รับจ้างเองซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจำต้องไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีอื่น ซึ่งจะเป็นการเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทั้งไม่มีผลให้ผู้จ้างเองซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาหลุดพ้นจากหนี้จ้างเองแต่อย่างใด กรณีดังกล่าวจึงย่อมไม่เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในคดีอื่นที่ได้ดำเนินการร้องขอบังคับคดีแก่ทรัพย์จ้างเองนั้นแล้ว จากที่กล่าวมานั้น จึงทำให้เห็นได้ว่า แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาและบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 นั้น ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/27 และมาตรา 745

ประการที่สาม ปัญหาอันมีต่อผู้เข้าสวมสิทธิบังคับคดี กล่าวคือ สืบเนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 274 วรรค 3 ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่⁴ ได้กำหนดให้บุคคลซึ่งได้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมีอำนาจเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต่อไปได้ โดยถือได้ว่าสิทธิเรียกร้องที่มีต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสามารถจำหน่าย จ่าย โอนสิทธิเรียกร้องดังกล่าวต่อไปได้ แต่เมื่อต่อมาปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างเองซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเดิมไม่ดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนดระยะเวลาสิบปี ก็จะขอให้บังคับคดียึดทรัพย์จ้างเองออกขายทอดตลาดไม่ได้อีกต่อไป หากต่อมาได้มีการโอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาให้แก่ผู้รับโอนต่อมา กรณีดังกล่าวย่อมส่งผลให้ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาก็ไม่อาจดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้เช่นเดียวกัน จากปัญหาดังกล่าวจึงอาจส่งผลให้ไม่ต้องตามเจตนารมณ์ของการรับโอนสิทธิเรียกร้องหรือรับช่วงสิทธิในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษา ที่ต้องการให้บุคคลธรรมดาทั่วไปก็สามารถที่จะซื้อขายโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ตามคำพิพากษากันได้ เช่นเดียวกับกรณีของบริษัทบริหารสินทรัพย์ ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541

³คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 314/2567 (ประชุมใหญ่).

⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2560.

ดังนั้นแล้วเพื่อให้กระบวนการฟ้องร้องบังคับจำนอง และการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินจำนอง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมและเกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งเจ้าหนี้ผู้รับจำนอง ลูกหนี้ผู้จำนอง และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินจำนอง ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการฟ้องบังคับจำนอง กล่าวคือ จากเจตนารมณ์ของการกำหนดอายุความนั้น มีขึ้นเพื่อควบคุมมิให้เจ้าหนี้ยื่นฟ้องปล่อยปะละเลยให้ระยะเวลาล่วงเลยผ่านไป ซึ่งจะเป็นการยากต่อการพิสูจน์ถึงความมีอยู่ของสิทธิเรียกร้องนั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเกี่ยวกับการบังคับจำนองนั้น ไม่ได้มีข้อจำกัดในเรื่องของอายุความในการฟ้องร้องบังคับจำนองบัญญัติไว้แต่อย่างใด โดยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/27 กำหนดให้ผู้รับจำนอง ผู้รับจำนำ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วง หรือผู้ทรงบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ของตนได้ยึดถือไว้ ยังคงมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนอง จำนำ หรือที่ได้ยึดถือไว้ แม้ว่าสิทธิเรียกร้องส่วนที่เป็นประธานจะขาดอายุความแล้วก็ตาม แต่การใช้สิทธินั้นบังคับให้ชำระดอกเบี้ยที่ค้างย่อนหลังเกินห้าปีขึ้นไปไม่ได้ ประกอบกับมาตรา 744(1) ได้กำหนดให้จำนองย่อมระงับสิ้นไปเมื่อหนี้ที่ประกันนั้นระงับสิ้นไปด้วยเหตุประการอื่นใดมิใช่เหตุอายุความ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 745 ที่กำหนดว่า ผู้รับจำนองจะบังคับจำนองแม้เมื่อหนี้ที่ประกันนั้นขาดอายุความแล้วก็ได้ เพียงแต่จะบังคับเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระในการจำนองเกินกว่าห้าปีไม่ได้เท่านั้น

จากปัญหาที่ได้กล่าวมานั้น ในการนี้ผู้เขียนเห็นว่าหากได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป ก็จะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการฟ้องบังคับจำนองได้ จึงขอเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติดังต่อไปนี้

“มาตรา 744 อันจำนองย่อมระงับสิ้นไป

- (1) เมื่อหนี้ที่ประกันนั้นระงับสิ้นไปด้วยเหตุประการอื่นใดมิใช่เหตุอายุความ
- (2) เมื่อปลดจำนองให้แก่ผู้จำนองด้วยหนังสือเป็นสำคัญ
- (3) เมื่อจำนองหลุดพ้น
- (4) เมื่อถอนจำนอง
- (5) เมื่อขายทอดตลาดทรัพย์สินซึ่งจำนองตามคำสั่งศาลอันเนื่องมาแต่การบังคับจำนองหรือถอนจำนอง หรือเมื่อมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามมาตรา 729/1
- (6) เมื่อเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองนั้นหลุด
- (7) เมื่อหนี้จำนองขาดอายุความ

มาตรา 745 ผู้รับจำนองต้องใช้สิทธิบังคับจำนองภายในอายุความสิบปี นับตั้งแต่วันที่อาจใช้สิทธิเรียกร้องนั้นได้

มาตรา 193/27 ผู้รับจำนำ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วง หรือผู้ทรงบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ของตนได้ยึดถือไว้ ยังคงมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนอง จำนำ หรือที่ได้ยึดถือไว้ แม้ว่าสิทธิเรียกร้อง

ส่วนที่เป็นประธานจะขาดอายุความแล้วก็ตาม แต่การใช้สิทธินั้นบังคับให้ชำระดอกเบี้ยที่ค้างย้อนหลังเกินห้าปีขึ้นไปไม่ได้⁵

2. ปัญหาความไม่สอดคล้องกันของอายุความจำนองกับกำหนดระยะเวลาบังคับคดี กล่าวคือ หากพิจารณาจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิจำนองว่ายังคงตกติดไปกับตัวทรัพย์สินจำนอง และการจำนองย่อมก่อให้เกิดสิทธิพิเศษแก่เจ้าหนี้ผู้รับจำนอง แม้หนี้ประธานจะขาดอายุความไปแล้วก็ตาม เจ้าหนี้ผู้รับจำนองก็ยังมีสิทธิฟ้องร้องเพื่อบังคับจำนองต่อไปได้ แต่เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 274 กลับกำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนดระยะเวลา 10 ปีนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งหรือแม้กระทั่งแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เป็นบรรทัดฐานอยู่ในปัจจุบัน⁶ ในเรื่องเกี่ยวกับการบังคับคดีทรัพย์สินจำนอง กลับได้วินิจฉัยในทำนองว่า เมื่อคดีเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลแล้ว กระบวนพิจารณาก็ต้องบังคับตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง หากเจ้าหนี้ผู้รับจำนองซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนดระยะเวลา 10 ปี ก็จะขอให้บังคับคดียึดทรัพย์สินจำนองออกขายทอดตลาดไม่ได้อีกต่อไป อย่างไรก็ตามทรัพย์สินจำนองยังคงอยู่และเจ้าหนี้ผู้รับจำนองสามารถชี้ยันต่อลูกหนี้ผู้จำนองหรือต่อบุคคลภายนอกที่รับโอนทรัพย์สินจำนองต่อไปได้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การที่บทบัญญัติของกฎหมายยังไม่มี ความชัดเจนและสอดคล้องกัน ทั้งไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาโดยรอบด้านได้ ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายทั้งสองส่วนต่อไปอย่างไม่เป็นที่สิ้นสุด ในการนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรที่จะกำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสามารถบังคับคดีต่อไปได้ แม้จะเกินกำหนดระยะเวลา 10 ปีแล้วก็ตาม ซึ่งน่าจะเป็นผลดีกับทุกฝ่ายมากกว่า โดยลูกหนี้ตามคำพิพากษาเองก็ได้รับการปลดเปลื้องภาระติดพันในหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ได้รับชำระหนี้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีอื่นอีก ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นได้ อีกทั้งกำหนดระยะเวลาการบังคับคดีเป็นเพียงระยะเวลาตามกฎหมาย ซึ่งศาลจึงมีอำนาจที่จะยื่นหรือขยายได้ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 23 ประกอบกับสิทธิจำนองย่อมได้รับความรับรองคุ้มครองตามกฎหมายในฐานะทรัพย์สินสิทธิ กรณีจึงถือได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการขยายระยะเวลาในการบังคับคดีให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา โดยเห็นควรเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 โดยเพิ่มเติมความในวรรคสองดังต่อไปนี้

“มาตรา 23 เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายนี้หรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งอันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่น เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายหรือย่นระยะเวลาเช่นว่านี้ให้ฟังกระทำ

⁵คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 314/2567 (ประชุมใหญ่).

ได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลาอัน เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย

ในกรณีเจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาร้องขอให้บังคับคดีแก่ทรัพย์สินจ้างเมื่อล่วงพ้นกำหนดระยะเวลาบังคับคดี ให้ถือว่าเป็นกรณีมีเหตุสุดวิสัยตามความในวรรคหนึ่ง

3. ปัญหาอันมีต่อผู้เข้าสวมสิทธิบังคับคดี กล่าวคือ สืบเนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 274 วรรค 3 ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ ได้กำหนดให้ผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น มีอำนาจเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต่อไปได้ กรณีเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่ได้ดำเนินการบังคับคดีภายใน 10 ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หากปรากฏว่าต่อมาได้มีการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แก่ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้อง และศาลมีคำสั่งให้ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องเข้าสวมสิทธิบังคับคดีแล้ว ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาจึงต้องรับมาทั้งสิทธิและหน้าที่ตามคำพิพากษาที่มีอยู่เดิม กรณีดังกล่าวจึงส่งผลให้ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องดังกล่าวก็สิ้นสิทธิบังคับคดีเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาผู้โอน ในกรณีนี้ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรเสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายตามข้อเสนอแนะที่ 2 เพื่อให้มีความสอดคล้องกันเนื่องจากเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากกรณีดังกล่าว ซึ่งหากได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว ก็จะสามารถแก้ไขผลกระทบที่จะเกิดแก่ผู้เข้าสวมสิทธิบังคับคดีตามคำพิพากษาได้ อีกทั้งยังทำให้บทบัญญัติในเรื่องของการเข้าสวมสิทธิบังคับคดีที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่นั้น สามารถบังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องตามเจตนารมณ์ที่ได้มีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายขึ้นมาใหม่

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

กิตติศักดิ์ ปรกติ, การปฏิรูประบบบทกฎหมายไทยภายใต้อิทธิพลยุโรป, พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2556.

กำธร กำประเสริฐและ สุเมธ งานประดับ, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยและระบบกฎหมายหลัก, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.

ชาญชัย แสวงศักดิ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2558.

ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยสัญญา, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ดารารพร ธีระวัฒน์, กฎหมายสัญญา: สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

ชงทอง จันทรางศ, กฎหมายไทยในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น, กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์, กรุงเทพฯ: จีระการพิมพ์, 2542.

ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1-2, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2555.

ปัญญา ถนอมรอด, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม คำประกัน จำนอง จำน่า, พิมพ์ครั้งที่ 14, กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2562.

พจน์ บุญปกคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยคำประกัน จำนอง จำน่า สิทธิยึดหน่วง บุริมสิทธิ, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2540.

มานิช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 และ 2 ว่าด้วยบททั่วไป และวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสาสน์, 2525.

ร.แลงกาด์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2, กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพาณิชย์, 2526.

ศันนักรัตน์ โสทดพันธุ์, คำอธิบายหลักพื้นฐานของกฎหมายเอกชน, กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2562.

สุพิศ ประณีตพลกรัง, หลักและทฤษฎีกฎหมายแพ่ง, กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2563.

สมชัย ทิฆมาอูตมากร, สัมมากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1, กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่ 1.

สุธาบดี สัตตบุศย์, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เปรียบเทียบ, กรุงเทพฯ: แผนกวิชานิติศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

สุดา (วัชรวัฒนากุล) วิศรุตพิชญ์, หลักกฎหมายคำประกัน จำนอง จำน่า, กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2554.

เอื้อน ขุนแก้ว, การบังคับคดีแพ่ง, พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่ 1 จำกัด, 2564.

บทความในวารสาร

อวิภรณ์ นิยมไทย, “การปฏิรูปกฎหมาย,” จุลนิติน ฉบับที่ 4 (2554): 170-171.

อธิป จันทนโรจน์, “วิพากษ์แนวทางการตีความการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้เพื่อการบังคับคดีตามคำพิพากษาคดีแพ่งของศาล,” The Journal of Law, Public Administration and Social Science, School of Law Chiang Rai Rajabhat University Vol.5 (2564): 69-71.

วิทยานิพนธ์

กัณฑพงศ์ ศรีประเสริฐ, “กำหนดระยะเวลาในการใช้สิทธิของผู้รับจำนอง,” การค้นคว้าอิสระ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563.

เจริญศักดิ์ รังแก้ว, “ปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีบังคับจำนอง,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.

ฐิติพร พงษ์ประเสริฐ, “การบังคับคดีกับลิขสิทธิ์,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.

ธีระพล พิมลกิจรักษ์, “ปัญหาการบังคับจำนองเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาบังคับคดี,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2561.

พัชรินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์, “การปฏิรูปกฎหมายของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2411 ถึง พ.ศ. 2478,” วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

สมบัติ พฤติพงษ์ศักดิ์, “การปฏิรูประบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งของประเทศไทยสู่มาตรฐานสากล,” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุยฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.